

Ol-Persgården

Restaurering av portal, 2015

Bräcke 6:19, Bräcke socken, Bräcke kommun, Jämtlands län

Henrik Ylikoski

RAPPORT – JAMTLI 2015:15
ISSN 1654-2045

Utgivning och distribution:

Jamtli

Box 709

831 28 Östersund

Tel 063-15 01 00

Fax 063- 10 61 68

© Jamtli 2015

Allt kartmaterial från GSD-Fastighetskartan © Lantmäteriverket

Ärende nr MS2006/02204

Foto: Henrik Ylikoski Jamtli, Bo Göran Johansson Bräcke bo-service AB

Redigering och layout framsida: Lena Ljungkvist, Jamtli

ISSN 1654-2045

Innehållsförteckning

INNEHÅLLSFÖRTECKNING	2
INLEDNING	3
KARTA	5
HISTORIK	6
ANTIKVARISKA RESONEMÅNG	6
BYGGNADSBESKRIVNING OCH GENOMFÖRDA ÅTGÄRDER	7
DÖRROMFATTNING/PORTAL.....	7
<i>Tak</i>	7
<i>Krön och dörromfattning</i>	8
BILDER	9

Inledning

Länsstyrelsen i Jämtland lämnade 2015-04-10 (dnr: 434-7492-2014) bidrag till restaurering av dörromfattningen/portalen till Ol-Persgården på hembygdsgården i Bräcke, Bräcke 6:19, Bräcke kommun.

Arbetet har utförts av Bräcke bo-service AB. Arbetet har bestått i att säkra upp krönet till portomfattningen. Saknade trädelar har kompletterats och krönet har försetts med ett nytt tak. Hela dörromfattningen inklusive dörarna har sedan målningsbehandlats. Snickeriarbetena genomfördes mellan 26/5 och 5/6. Sedan gjordes ett uppehåll under den tid som hembygdsgården höll sommaröppet. Man började tvätta och måla 19 augusti och var klar med målningsarbetena 26 augusti. Den 9 september 2015 gjorde undertecknad ett sista besök på plats för att se slutresultatet.

Jamtli har genom Henrik Ylikoski svarat för antikvarisk medverkan och dokumentation. Besöksprotokoll, fotografier, ritningar och andra handlingar som rör upprustningen finns i läns museets arkiv.

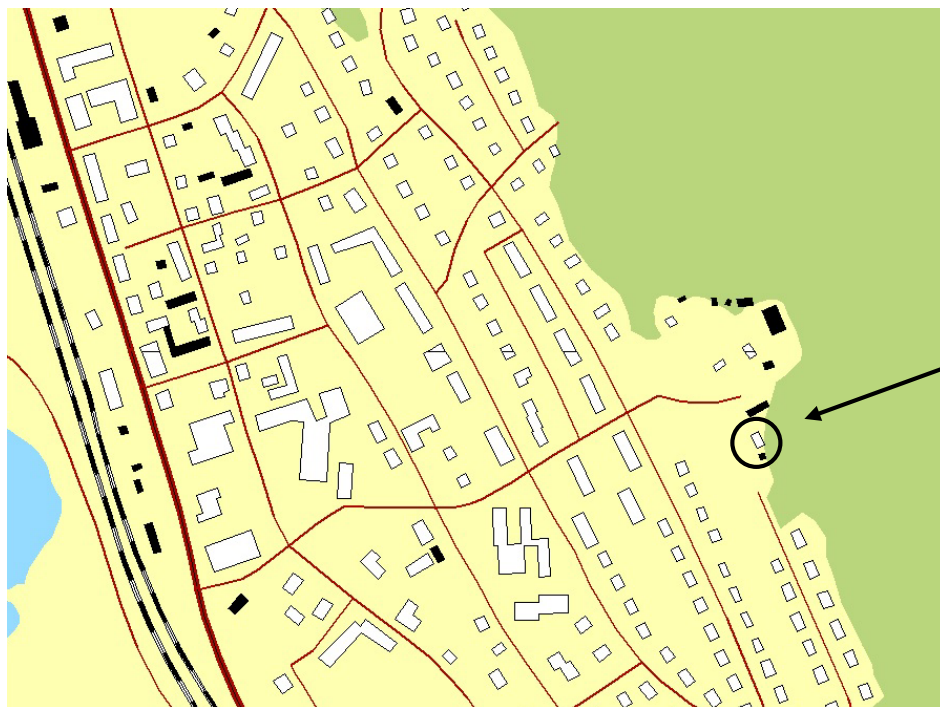
Östersund den 27 november 2015

Henrik Ylikoski
Antikvarie

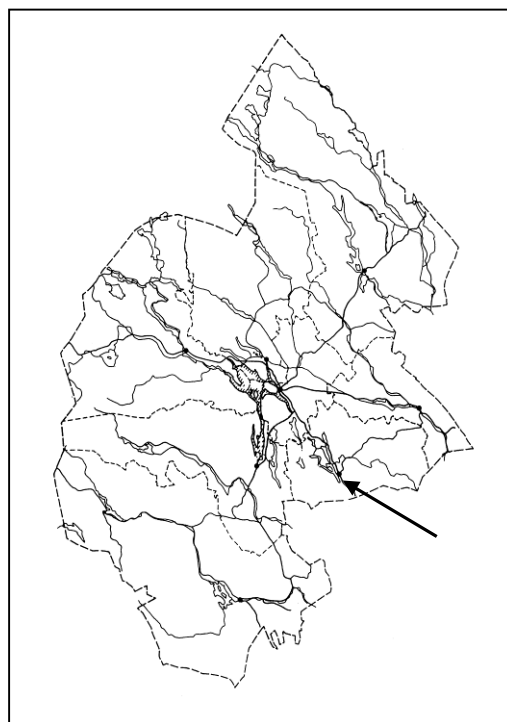
Fastighetsuppgifter m.m.

Objekt	Dörromfattning/portal Ol-Persgården
Dnr Jamtli	164/2015
Dnr LST	434-7492-2014
Fastighet	Ol-Persgården, Bräcke 6:19 Bräcke kommun.

Karta

Ur allmänt kartmaterial, © Lantmäteriverket. Ärende nr MS2006/02204

Historik

På hembygdsgården i Bräcke står ett bostadshus som tidigare stått på Ol-Persgården, Mordviken. Byggnaden har en rikt dekorerad dörromfattning och taklist. Dörromfattningen utgörs av två pilastrar med överliggande profilerat krön, dekorerat med tandsnittsdekor. Enligt uppgift kommer dörromfattningen ursprungligen från Bräcke gamla kyrka som revs efter det att den nya kyrkan stod färdig 1860. Den gamla kyrkan var uppförd av trä på 1500-talet, med ett torn av Pål Pehrsson i Stugun från 1775. Sockenmännen beslutade att auktionera bort de saker som inte skulle flyttas till nya kyrkan. Dörromfattningen ropades in av bonden på Ol-Persgården i Mordviken och sattes upp på hans hus. Huset flyttades 1958 till hembygdsgården.

Figur 1 Ol-Persgården som den ser ut efter åtgärd.

Antikvariska resonemang

Avsikten med en kulturhistorisk byggnadsrestaurering är att enbart åtgärda tekniskt skadade delar. En teknisk skada är en skada som nu eller i en omedelbar framtid äventyrar byggnadens fortlevnad. De genomförda insatserna på Ol-Persgården har inneburit att en byggnadsdel, som var på väg att falla av, säkrats upp. Endast små ingrepp har gjorts i den gamla portalen/dörromfattningen. Arbetet kan därmed anses ha skett på ett ur kulturhistorisk synpunkt godtagbart sätt. I samband med arbetena har papptäckningen ersatts av plåt. Pappen ska ha lagts på senare tid. Taket skulle mycket väl kunna ha haft en plåttäckning tidigare. Byte av material kan därför anses som godtagbart ur en antikvarisk synvinkel.

Byggnadsbeskrivning och genomförda åtgärder

Dörromfattning/portal

Dörromfattningen/portalen till Ol-Persgården på Bräcke hembygdsgård hade börjat lossna från fasaden. Det såg ut som om omfattningens överstycke riskerade att ramla ner. För att undvika att detta, hade krönet provisoriskt säkrats upp med stöttor underifrån.

Figur 2 Krönet med stöttor för att inte ramla ner.

Tak

När papp och underliggande brädor togs bort, framgick att "takstolarna" hängde i spikar som var på väg ut från väggen. Både brädtäckning och takstolar såg ut att ha tillkommit efter att huset flyttades 1958. Några av de bjälkar som utgjorde takstolarna hade gamla rötskador. De skadade bjälkarna hade tidigare fått förstärkningar i form av påspikade bräder. Tak- och takstolar gjordes nytt. Till takkonstruktionen användes virke med dimensionerna 45 x 120 mm. I stället för att spika fast stöttorna i väggen, som tidigare, sattes vinkeljärn som stöd. Även takstolarnas konstruktion förstärktes. Den nya

takkonstruktionen skruvades ihop. Dessa förstärkningar var inte förankrade hos antikvarisk medverkande innan genomförande, men då de egentligen inte berör själva krönet utan endast det överliggande skyddstaket, har de liten påverkan på de kulturhistoriska värdena.

Före åtgärd var taket ovanpå dörrkrönet täckt med papp. Papptaket var i dåligt skick och i behov av att bytas ut. Hembygdsföreningen önskade ersätta pappen med en plåttäckning. En åtgärd som också finns med i länsstyrelsens beslut. Plåten har stuckits in under panelen. Man önskade få till vattenavrinning. Tidigare satt en plåt monterad på takets framkant. Från antikvariskt håll fanns en önskan att rännan skulle utformas så att den gjorde så lite väsen av sig som möjligt. En plåträna har monterats på taket. Rännan är 5 cm hög och 5 cm bred. Den sticker ut 30 cm på vardera sidan om krönet. Avrinning sker åt båda hållen då rännan lutar svagt utåt från mitten. Det nya plåttaket har fått en röd nyans motsvarande den som återfinns på dörromfattningens krön och på husets taklist (NCS S 5040-Y80R).

Krön och dörromfattning

Efter att taket plockats bort, kunde man se i vilket skick det underliggande krönet var. Inga rötskador kunde upptäckas. Vid de nu genomförda åtgärderna har regler satts intill takstolarna på ovansidan av krönet för att hålla ihop konstruktionen. Tandsnittsdekoren på krönet saknade tänder. Den har kompletterats med 14 nya träklossar. De klossar som kompletterats är, från vänster till höger, 1-3,5,6,8,13,17,18,20,24,33-35 (se figur 3). Man har använt linoljefärg från Engvall och Claesson till portomfattningen. Färgsättningen stämmer överens med den som var innan åtgärd. Dörren har målats brun (NCS S 6020-Y30R), Pelarna grå (NCS S 1010-B70G), de röda detaljerna (NCS S 4040-Y90R), den vita dörromfattningen ”Tradition vit” (NCS S 0500-N).

Figur 3 Tandsnittsdekoren med nya tänder markerade i rött.

Bilder

4 Taket över krönet efter att papp och takbrädor tagits bort.

5 Taket hängde nätt och jämt kvar i spikarna.

Figur 6 Ovansidan av krönet efter att taket plockats bort.

Figur 7 Den nya takkonstruktionen med extra stöd.

Figur 8 Den nya plåttäckningen.

Figur 9 Krönet efter åtgärd.

Figur 10 Krön före åtgärd.

Figur 11 Krön efter åtgärd.

RAPPORTSERIE – JAMTLI, 2015

ISSN 1654-2045

- 2015:1 Byvallen – Kartering och datering av nyupptäckta fornlämningar
Anders Edvinsson
- 2015:2 Alanäs kyrka – Utvändig restaurering, 2009
Henrik Ylikoski
- 2015:3 Karolinerladan – Utvändig restaurering, 2011
Henrik Ylikoski
- 2015:4 Begravningsplatsen under bogårdsmuren – Teknisk rapport över arkeologisk undersökning i samband med restaurering av bogårdsmuren vid Frösö kyrka
Anna Engman
- 2015:5 Arkeologisk undersökning. Gåsågraven – en vikingatida brandgrav
Anna Engman
- 2015:6 Byggnadsminnet Strömsågen i Sidsjö – Restaurering av vattendrivna ramsåg, 2008
- 2015:7 2014 års fornminnesinventering i Jämtlands län
Karl-Johan Olofsson
- 2015:8 Dubbelboden i Sidsjö – Utvändig restaurering, 2014
Henrik Ylikoski
- 2015:9 Fors kyrka – Invändiga konserverings- och måleriarbeten 2015
Julia Cronqvist
- 2015:10 Brunflo 84:1-4 – Arkeologisk undersökning av närområdet till Brunflo 84:1-4
Anna Engman
- 2015:11 Kokgroparna på Norderön – Dokumentation och tolkning av fornlämningsområdet Norderö 11:1
Anders Edvinsson
- 2015:12 Bodsjöbygden – Arkeologisk undersökning av Bodsjö 130:1. 2009
Anders Edvinsson
- 2015:13 Kulturarvsanalys för vägprojekt E14/E45 Brunflo
Anders Hansson och Björn Olofsson
- 2015:14 Arkeologisk utredning väg 321 Svenstavik–Månsåsen
Karl-Johan Olofsson
- 2015:15 Ol-Persgården – Restaurering av portal, 2015
Henrik Ylikoski